

RIGSADVOKATEN

Justitsministeriet
Strafferetskontoret

Jmt. Mdt.
- 3 NOV. 2004

DATO

- 2 NOV. 2004

JOURNAL NR.

RA-2002-350-0002

BEDES ANFØRT VED SVARSKRIVELSER.

SAGSBEHANDLER: JCH

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16
1220 KØBENHAVN K

TELEFON 33 12 72 00

FAX 33 43 67 10

I forbindelse med Folketingets behandling af lov nr. 438 af 1. maj 2000 om ændring af straffeloven (Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69) tilkendegav justitsministeren, at der gennemføres en evaluering af virkningen af de nye regler ca. 7-8 år efter lovens ikrafttræden, og at Justitsministeriet én gang om året frem til evalueringen vil orientere Retsudvalget om udviklingen på området.

På denne baggrund anmoder rigsadvokaturen en gang om året de regionale statsadvokater om en redegørelse om erfaringerne med de nye regler, således at disse oplysninger kan indgå i ministeriets orientering af Retsudvalget.

Ved skrivelse af 21. februar 2002 og 13. november 2003 har jeg tidligere orienteret Justitsministeriet om de regionale statsadvokaters erfaringer med de nye regler.

Jeg har nu på ny indhentet udtalelser fra de regionale statsadvokater om erfaringerne med reglerne om tidsbegrænsning af foranstaltninger. Alle regionale statsadvokater har oplyst, at reglerne om tidsbegrænsning af foranstaltninger ikke har givet anledning til problemer i det forløbne år.

Jeg kan oplyse, at jeg kan tilslutte mig statsadvokaternes vurdering. Det bemærkes, at der på nuværende tidspunkt, hvor loven har været gældende i knap 4 ½ år, ikke er tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, hvorvidt de nye regler har ført til, at foranstaltningerne generelt bliver af kortere varighed.

Henrik Fode

FORANSTALTNINGSDOMME 1.1.2003-31.12.2003

I forbindelse med gennemførelse af lovforslag vedrørende tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 er det besluttet, at der løbende skal indsamles oplysninger om domme, afsagt efter lovens ikrafttræden 1. juli 2000, således at Retsudvalget kan holdes orienteret om udviklingen på området, og således at der opbygges et grundlag for en senere evaluering.

Den foreliggende statistik omhandler dels udviklingen i domme fra 2001 til 2003 og dels domme, afsagt i perioden fra d. 1. januar 2003 til d. 31. december 2003. Der er tidligere udarbejdet redegørelse om domme fra perioden 1. juli 2000 til 31. december 2002.

1. Datagrundlaget og materialets omfang

Fra Kriminalregisteret er der modtaget oplysninger om domme vedrørende straffelovens §§ 68-69, afsagt i 2003. Oplysningerne er bearbejdet af Justitsministeriets Forskningsenhed.

Statistikken omfatter i alt 524 foranstaltningsdomme. Dommene er endelige, idet domme, der var under anke ved udgangen af 2003, ikke indgår i statistikken. I alt 13 domme var under anke.

Det bemærkes, at statistikken alene omfatter oplysninger om *nye domme*. Oplysninger om kendelser om ændring af domme, om forlængelse af længstetider og om ophævelse af domme vil indgå i en senere statistik vedrørende forløbet og varigheden af foranstaltningsdommene.

2. Udviklingen i arten og antallet af domme

Tabel 1 viser udviklingen i antallet af foranstaltningsdomme de seneste tre år. Som det fremgår af øverste række, har der været en klar vækst i antallet af domme, fra 379 i 2001 til 524 i 2003 – en tilvækst på 38 pct.

Tabel 1. Antal og art af foranstaltningsdomme 2001-2003.

	2001	2002	2003
Antal domme	379	458	524
Antal med tidligere foranstaltningsdomme	5	19	43
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse	7%	4%	4%
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	39%	35%	36%
Behandling med mulighed for anbringelse	20%	21%	13%
Anbringelse i hospital/institution	32%	38%	45%
Institution m. mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	0%	2%	1%
Anbringelse i sikret afdeling/institution	1%	0%	1%
Domme uden længstetider	43%	45%	42%
Domme med længstetider	57%	55%	58%

Væksten i antallet af foranstaltningsdomme er antagelig i et vist omfang betinget af, at der efter lovændringen i 2000 nok er en større tilbøjelighed til at idømme personer, der allerede er underka-

stet en foranstaltning, en ny foranstaltningsdom i tilfælde af ny kriminalitet. Inden lovændringen medførte ny kriminalitet typisk et tiltalefrafald under henvisning til, at personen allerede var undergivet en foranstaltning. Men med indførelse af tidsbegrænsning og krav om prøvelse af sagerne kan der være sket et skift i denne praksis, således at ny kriminalitet i højere grad fører til ny domfældelse. Anden række i tabel 1 angiver, hvor mange af de dømte, der allerede tidligere – og efter lovændringen i 2000 – er idømt en foranstaltning. Sammenlagt drejer det sig om 65 personer, idet 2 personer tidligere to gange er idømt foranstaltningsdomme. I næste afsnit gøres der nærmere rede for disse domme.

Med hensyn til foranstaltningens art viser tabel 1, at der er sket et fald i andel domme til behandling med mulighed for anbringelse, mens der omvendt er sket en vækst i andel domme til anbringelse. Denne udvikling må primært antages at skyldes, at de dømte i 2003 i højere grad end dem i 2001 har så store psykiske eller mentale vanskeligheder, at anbringelse har været påkrævet. Det er dog også muligt, at der er tale om en ændret praksis på området. Det er endvidere undersøgt, om der er sket ændringer kriminalitetens grovhed, idet det kan tænkes, at der er en vis forbindelse mellem arten af den idømte foranstaltning og kriminalitetens grovhed. Hvis man alene ser på alvorlige personfarlige forbrydelser, her defineret som seksualforbrydelser (med undtagelse af blufærdighedskrænkelser), manddrab og forsøg herpå, alvorligere og særlig alvorlig vold, alvorlig brandstiftelse, frihedsberøvelse og røveri, viser det sig imidlertid, at andelen af alvorligere personfarlige forbrydelser ikke vokset fra 2001 til 2003, men derimod mindsket en smule. Ændringer i kriminalitetens art synes således ikke at kunne forklare ændringer i foranstaltningernes art.

Det bemærkes, at kategoriseringen af foranstaltningsdomme efter deres art er forbundet med nogen usikkerhed, idet der ikke altid foreligger tilstrækkelige oplysninger herom. Det hænder også, at de oplysninger, der ligger til grund for denne kategorisering, art er modstridende. I hvilket omfang, dette måtte influere på de beskrevne udviklingstendenser, er uvist.

De sidste to rækker i tabel 1 viser andel domme med og uden længstetider. Som det ses, er forholdet mellem disse to andele ganske stabilt over årene.

2. Personer med mere end én foranstaltningsdom

Som nævnt er der 65 personer, som siden 1. juli 2000 og inden 1. januar 2004 er idømt foranstaltningsdom mere end én gang. I det følgende sammenlignes disse domme. For de to personer, som har to tidligere foranstaltningsdomme, er det valgt at se på de to seneste.

Som påpeget kan ophævelsen af den tidligere dom og idømmelsen af en ny bero på, at den første har været med tidsbegrænsning, og at man – som følge af den nye kriminalitet – har ønsket at ændre dommen til en (tidsbestemt) foranstaltning. Denne antagelse er undersøgt ved at sammenligne arten af første sanktion med arten af anden sanktion, jf. tabel 2 og 3.

Tabel 2 viser, at i 32 tilfælde – altså godt halvdelen af sagerne – svarer den foranstaltningsdom, der er idømt første gang, til den, der er idømt anden gang, mens anden dom i 3 tilfælde er af mindre indgribende karakter end den, der er idømt første gang. I de resterende 30 tilfælde er anden dom af mere indgribende art end den første.

Tabel 2. Foranstaltningens art ved henholdsvis første (rækker) og anden (kolonner) dom.

Første dom:	Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse	Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	Behandling med mulighed for anbringelse	Anbringelse i hospital/institution	Institution m. mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	Anbringelse i sikret afdeling/institution	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse		4	3				7
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	1	6	2	5	1		15
Behandling med mulighed for anbringelse			7	14			21
Anbringelse i hospital/institution		1	1	17			19
Institution m. mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.					2	1	3
I alt	1	11	13	36	3	1	65

Af tabel 3 ses, at det ikke alene er domme med længstetider, der ophæves i forbindelse med ny kriminalitet, idet ca. en tredjedel af de første domme var uden længstetider. Denne andel vokser dog noget ved den anden dom, hvor godt halvdelen af dommene er uden længstetider.

Tabel 3. Længstetid for foranstaltningen ved henholdsvis første (rækker) og anden (kolonner) dom.

Første dom:	Uden længstetid	Med længstetid	I alt
Uden længstetid	16	5	21
Med længstetid	18	26	44
I alt	34	31	65

Disse tendenser til dels mere indgribende foranstaltninger og dels flere domme uden længstetider kan bero på, at personens tilstand er forværret, og/eller at den kriminalitet, personen dømmes for ved anden dom, er mere alvorlig end den, der lå til grund for første dom. Når hovedsigtelsens art ved første dom sammenlignes med den ved anden dom, viser det sig, at ca. halvdelen dømmes for kriminalitet af samme grovhed. Af de øvrige er to tredjedele dømt for grovere kriminalitet i andet end i første tilfælde, mens det for den sidste tredjedel forholder sig omvendt. Ophævelsen af den tidligere dom og idømmelsen af en ny kan altså i nogle tilfælde (også) skyldes, at kriminaliteten er blevet grovere.

3. Domme med tidsbegrænsning

De fleste (277, svarende til 91 pct.) af de 303 domme med tidsbegrænsning har en længstetid på 5 år, jfr. tabel 4, og 7 har en længstetid under 3 år.

Af de 524 domme er 65 afsagt af landsretterne og ingen af Højesteret.

Tabel 4. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens længstetid.

	Antal	Procent
Ingen længstetid	221	42,2
1 år	4	0,8
2 år	3	0,6
3 år	18	3,4
5 år	277	52,9
Indtil 18. år	1	0,2
I alt	524	100

4. Tidsbegrænsning og foranstaltningens art

Ifølge de nye regler skal der, når kriminaliteten ikke er af personfarlig karakter, jf. det senere, fastsættes en længstetid for foranstaltningen på 5 år, såfremt foranstaltningen medfører eller giver mulighed for, at den dømte anbringes i institution. I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse (fx foranstaltninger som alene indebærer tilsyn eller pligt til at følge et ambulat psykiatrisk behandlingsforløb), skal der fastsættes en længstetid, som ikke kan overstige 3 år. I de sager, der vedrører alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

Af de i alt 524 domme i 2003 giver 255 mulighed for anbringelse, mens 246 domme medfører, at den tiltalte skal anbringes i institution eller på hospital, jf. tabel 5. Tre af disse 246 domme angår anbringelse i sikret afdeling; i to tilfælde drejer det sig om sikringsafdelingen ved Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sj., mens der i det tredje tilfælde ikke er oplyst om navnet på den sikrede afdeling. Tre domme giver mulighed for midlertidig anbringelse i en sikret afdeling.

Af de i alt 501 domme, der indebærer eller kan indebære anbringelse, er der i 220 domme (svarende til 44 pct.) ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen, jf. bestemmelserne i straffelovens § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, om alvorligere personfarlig kriminalitet. I de resterende 281 domme er der i langt de fleste tilfælde (275 domme) fastsat en længstetid på 5 år i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelserne i § 68 a, stk. 1, og § 69 a, stk. 1.

Tabel 5. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	Indtil 18. år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse	1	2	3	15	2		23
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	66	1		1	120	1	189
Behandling med mulighed for anbringelse	25				41		66
Anbringelse på hospital/institution	126	1		2	111		240
Anbringelse med mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	1				2		3
Anbringelse i sikret afdeling/institution	2				1		3
I alt	221	4	3	18	277	1	524

De resterende 23 domme giver ikke mulighed for anbringelse, hvilket som nævnt indebærer, at der skal fastsættes en længstetid, der ikke overstiger 3 år. I 20 af disse sager er længstetiden fastsat til højest 3 år. I en enkelt sag er der ikke fastsat en længstetid, mens længstetiden i to sager er fastsat til 5 år. Disse sager er næppe i overensstemmelse med reglerne i § 68 a, stk. 3, og § 69 a, stk. 3.

Af tabel 5 ses enkelte andre afvigelser fra de nævnte regler om længstetider. Der er således i i alt 5 tilfælde fastsat længstetider på under 5 år, selv om den idømte foranstaltning giver mulighed for anbringelse.

5. Tidsbegrænsning og kriminalitetens art

Der skal i almindelighed ikke fastsættes længstetid i sager, der vedrører nærmere specificeret personfarlig kriminalitet, jf. § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2. De kriminalitetsformer, der nævnes i disse bestemmelser, er drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig vold, trusler efter § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser. Hvorvidt en forbrydelse er omfattet af bestemmelserne, fx har karakter af en alvorlig voldsforbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og omstændighederne, under hvilke den blev begået.

Tabel 6. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	Indtil 18. år	I alt
Voldtægt mv.	5				1		6
Samleje med barn	7		1	1	4		13
Blufærdighedskrænkelse	2			1	8		11
Andre sædelighedsforbrydelser	1						1
Vold mod tjenestemand	34	2		2	71		109
Manddrab	3						3
Forsøg på manddrab	8						8
Simpel vold	13	1	1	4	59		78
Alvorligere vold	50				18		68
Særlig alvorlig vold	1						1
Vold i øvrigt	3		1		3		7
Trusler	13				11		24
Kvalificeret brandstiftelse	1						1
Brandstiftelse i øvrigt	32			1	14		47
Frihedsberøvelse	2				1		3
Tyveri	5			3	34		42
Røveri	38				6	1	45
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	3			1	18		22
Andre straffelovsovertrædelser				3	19		22
Særlovsovertrædelser		1		2	10		13
I alt	221	4	3	18	277	1	524

I tabel 6 er foranstaltningsdommene fordelt efter kriminalitetens art. I tilfælde af, at personen er dømt for flere forhold, er det den alvorligste lovovertrædelse, sagen kategoriseres efter. Det skal bemærkes, at Justitsministeriets Forskningsenhed i visse tilfælde har ændret den kategorisering,

som politiet har foretaget, således at personfarlige forbrydelser i alle tilfælde er prioriteret før ikke-personfarlige forbrydelser.

Som det ses af tabel 6, er det i intet tilfælde i sager, der angår manddrab (§ 237), forsøg på manddrab (§ 237 jf. § 21), særlig alvorlig vold (§ 246), kvalificeret brandstiftelse (§ 180) og 'Andre sædelighedsforbrydelser' (en sag vedrørende § 218) fastsat en længstetid. Det er derimod sket i en enkelt af de 6 sager om voldtægt m.v. Den konkrete sag angår anden kønslig omgængelse end samleje (§ 224, jf. § 216).

Også i langt størsteparten af sagerne om røveri (§ 288), frihedsberøvelse (§ 261), alvorligere vold (§ 245) og brandstiftelse efter § 181 er der ikke fastsat længstetid, mens det drejer sig om godt halvdelen af sagerne om trusler (§ 266 og § 123) og om samleje med børn (§ 222).

For så vidt angår andre og typisk mindre alvorlige former for personfarlig kriminalitet, vold mod tjenestemand (§ 119) og simpel vold (§ 244), er det kun en mindre del af sagerne, hvor der ikke er fastsat længstetid. I 3 af de 7 sager under kategorien "Vold i øvrigt" er der heller ikke fastsat længstetid. Seks af disse sager angår § 252, forvoldelse af fare, mens den sidste angår ulovlig tvang (§ 260). De sager, hvor der ikke er fastsat længstetid, angår både forvoldelse af fare og ulovlig tvang. I to af de 11 sager om blufærdighedskrænkelser er der ikke fastsat en længstetid.

I øvrigt fremgår det af tabel 6, at der i alle sager om "Andre straffelovsbestemmelser" er fastsat en længstetid. Det samme gælder sager om særlovgivningen, som typisk drejer sig om lov om euforiserende stoffer, våbenloven, momsloven og færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel. Endelig ses, at der i 5 sager om tyveri og i 3 sager om andre ejendomsforbrydelser (§ 279 og § 281) ikke er fastsat en længstetid.

6. Længstetider for ophold

Hvis der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 69, som medfører eller giver mulighed for anbringelse i institution eller på hospital, jf. § 69 a, stk. 1 og stk. 2, skal der i alle tilfælde fastsættes en længstetid for opholdet. Længstetiden for opholdet kan – uanset en eventuel længstetid for foranstaltningen – i almindelighed ikke overstige 1 år.

Tabel 7 vedrører de domme, hvor der skal fastsættes en længstetid for opholdet. Som det fremgår af tabellen, er der i 70 ud af de i alt 86 tilfælde fastsat en længstetid for opholdet på højst 1 år. I to tilfælde overstiger længstetiden 1 år, mens der i 14 tilfælde ikke er fastsat en længstetid for opholdet.

Tabel 7. Længstetiden for ophold fordelt efter foranstaltningens art for domme vedrørende § 69.

	Ingen længstetid	3 mdr.	6 mdr.	1 år	2 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	8		4	39		1	52
Behandling med mulighed for anbringelse			1	3			4
Anbringelse på hospital/Institution	6	1		22	1		30
I alt	14	1	5	64	1	1	86

7. Foranstaltningsdomme og den dømtes mentale tilstand

Langt hovedparten af foranstaltningsdommene angår psykisk syge, jf. tabel 8. Kun 10 pct. af dommene angår mentalt retarderede, mens 18 pct. angår personer, der ved foretagelsen af den kriminelle handling befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling m.v., men som ikke er omfattet af straffelovens § 16. Fire af de 52 dømte, der er mentalt retarderede, er mentalt retarderede i højere grad (§ 16, stk. 1, 2. pkt.). Der er i intet tilfælde idømt foranstaltning på grund af forbigående, abnorm rus (§ 16, stk. 1, 3. pkt.).

Tabel 8. Foranstaltningsdomme fordelt efter den dømtes mentale tilstand.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	Indtil 18. år	I alt
Psykisk syg (§ 16, stk. 1, 1. pkt.)	170	2		5	198	1	376
Mentalt retarderet (§ 16, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2)	21		3	5	23		52
Mangelfuld udvikling m.v. (§ 69)	30	2		8	56		96
I alt	221	4	3	18	277	1	524

I øvrigt viser tabel 8, at lidt flere af de psykisk syge end af de øvrige grupper idømmes foranstaltninger uden længstetider: 45 pct. af dommene til psykisk syge er uden længstetider mod 40 pct. af dem til mentalt handicappede og 31 pct. af dem til personer med mangelfuld udvikling.